

UTICAJ SAVREMENOG TEHNIČKOG RAZVITKA NA KVALITETE STAREŠINSKOG KADRA

Fizionomija oružane borbe bila je uvek najneposrednije vezana za materijalno-tehnička sredstva kojima se rat vodio. Suština i forme oružane borbe neprekidno su se i zakonito menjale usled razvitka i promena borbenih sredstava (i društvenih uslova takođe). Sve je to pred starešinski kadar postavljalo nove i povećane zahteve u pogledu njihovih znanja i veština. Izrazitu sliku takvog stanja pruža savremena epoha, koja je na tehničkom polju najrevolucionarnija u dosadašnjoj ljudskoj istoriji.

Na putu neprekidnog i sve bržeg usavršavanja proizvodnih snaga i materijalne proizvodnje čovečanstvo je zadnjih decenija zakoračilo u eru nove naučne i tehničke revolucije, koja je pod određenim društveno-političkim uslovima i okolnostima omogućila buran i revolucionaran razvoj ratne tehnike. Atomske oružje, rakete, elektronika, reaktivna i infracrvena tehnika, kibernetika i slično — prouzrokovali su kvalitetne izmene u pripremi i načinu vođenja rata, kao i u organizaciji oružanih snaga.

Uočavanje ostvarenog tehničkog napretka i njegovih daljih puteva i mogućnosti ima sve presudniji značaj za pripremu i vođenje rata u celini. Od posebnog je, pak, značaja proučavanje uticaja tehničkog razvitka na kvalitete starešinskog kadra. Ono omogućava da se jasnije uoče nove potrebe i zahtevi u formiranju starešina i da se njihovo obučavanje i vaspitavanje usmerava na one oblasti i pitanja koja su najvažnija sa stanovišta pripreme za eventualni rat.

Analiza procesa savremenog razvoja ratne tehnike ukazuje da se tu više ne radi o pojedinačnim visokim tehničkim dostignućima, već o planskim i objedinjenim poduhvatima da se neprekidno usavršavaju celokupno naoružanje i oprema i da se pronalaze nova borbena sredstva — i to u oružanim snagama u celini: u svim vidovima, rodovima i službama. Za razliku od prethodne epohe u tom pogledu je naročito karakterističan napredak ostvaren u kopnenoj vojsci.

Nije bilo tako davno kad je KoV u tehničkom pogledu bila daleko inferiornija od vazduhoplovstva i mornarice. Danas se u tom pravcu situacija korenito izmenila. Primenom i korišćenjem atomskog naoružanja, raketa, elektronike, mehanizacije, radio-tehničkih sredstava, infra-crvene tehnike, sredstava vazdušnog transporta i sl. — kopnena vojska je po tehničkom razvitku stala uz bok RV i RM.

Zadnjih godina vazduhoplovstvo je zakoračilo u novu etapu razvoja. Sve više i brže se uvode avioni nadzvučnih i super-zvučnih brzina. To više nije »klasični« avion nego avion-raketonosac. Za vođenje aviona velikih brzina i na velikim visinama, kao i za automatsko utvrđivanje

elemenata za gađanje cilja i otvaranje vatre — uvedeni su složeni elektronski sistemi.

Mornarica je prva uspela da iskoristi atomski pogon i time otvorila nove perspektive svog razvoja. Primenom raketnog oružja na podmornicama i u floti, uz razgranate i usavršene elektronske sisteme za osmatranje ciljeva i za upravljanje vatrom — mornarica je veoma značajno povećala svoje borbene mogućnosti.

U protivvazdušnoj odbrani integrirana su najsavršenija borbena sredstva čiju kičmu i mozak čini elektronika. U cilju maksimalnog ubrzanja osmatranja, identifikovanja, obavještanja i komandovanja, radnje su u tom procesu najvećim delom automatizovane, jer čovekova čula i mozak nisu toliko brzi i pouzdani da bi sve to mogli blagovremeno obaviti.

Kod najnovijeg razvoja tehnike ne radi se više o pojedinačnim oružjima (raketama, avionu, brodu i dr.), već o kompleksnom borbenom sistemu u kome je oružje integrirano sa sredstvima za prenošenje i tehničkim uređajima za vođenje do cilja i za automatsko otvaranje vatre. Vrednost takvog borbenog sistema prvenstveno zavisi od sigurnosti i preciznosti rada kompleksnih radio i elektrotehničkih aparatura koje se široko primenjuju u svim vidovima oružanih snaga.

Opšti razvitak ratne tehnike doprineo je i značajnom usavršavanju borbenih sredstava koja se koriste u partizanskom (gerilskom) i protivpartizanskom ratu: veći broj automatskog streljačkog oružja, sredstva infracrvene tehnike, helikopteri, usavršena diverzantska sredstva, brojnija i tehnički savršenija radio-sredstva i sl.

Prirodno je i logično da je krupan i brz napredak sredstava ratne tehnike u svim armijama u oštroj formi postavio pitanje tehničkog obrazovanja starešina i razvijanja njihovih sposobnosti u ovladavanju celokupnim naoružanjem i opremom da bi ih mogli najefikasnije primeniti u borbi.

U armijama koje su masovno opremljene najsavremenijom ratnom tehnikom način izvođenja borbenih dejstava u prvom redu diktiraju mogućnosti tog naoružanja i opreme. Njihove starešine rukuju velikim brojem raznovrsne i složene ratne tehnike da oni u borbi ne mogu »kročiti« bez znanja i veštine da svu raspoloživu tehniku efikasno iskoriste. Dosta je slična situacija i kod armija malih zemalja. I one iz dana u dan uvode sve savremeniju ratnu tehniku. Njihov starešinski kadar je prevashodno dužan da do majstorstva ovlada upotrebom tehnike i njenim rukovanjem, kako bi se malobrojna (ograničena) borbena sredstva iskoristila ekonomično i efikasno. Na drugoj strani, starešine ovih armija najverovatnije će se u borbi susresti sa brojnijom i savršenijom ratnom tehnikom protivnika. Protiv nje se treba znalački boriti, pronalazeći njene slabe strane i preduzimajući taktičke radnje i postupke koji će davati prednost sopstvenim snagama. I za jedno i za drugo neophodna su solidna tehnička znanja i majstorstvo u vladanju tehnikom.

Pitanje tehničkih znanja i sposobnosti starešina najneposrednije je danas povezano i sa izgradnjom borbenog morala pojedinaca i armije u celini. Atomsko i ostalo novo oružje, zajedno sa porastom vatrene i udarne moći klasičnog oružja, povećalo je do ogromnih razmera žestinu oružane borbe. Sigurno je da će ogromna vatrene moć savremenog

oružja vršiti snažan psihološki i moralni pritisak na ljude, na njihovu volju i aktivnost u borbi. Isto tako je izvesno da će taj učinak biti daleko teži i negativniji kod ljudstva koje nema osnovnu predstavu o novom oružju i opremi. Iskustvo dva prethodna svetska rata je pokazalo da je nepoznavanje novog oružja često imalo veći negativni učinak od njegove stvarne uništavajuće snage. Nasuprot tome, dobro poznavanje karakteristika i mogućnosti novog oružja — i načina zaštite od njega — omogućava da se jedinice uspešno obuče za ratovanje u novim uslovima. Tada jača pouzdanje ljudi u sopstvene snage i raste njihova moralna i psihička otpornost.

U današnje vreme pitanje tehničkih znanja i sposobnosti postavlja se pred ceo starešinski kadar. Ono je podjednako značajno i za niže i za više starešine.

Niže starešine neposredno rukovode upotrebom najvećeg broja borbenih sredstava. One su odgovorne ne samo za borbenu spremnost celokupnog oružja i opreme već i za njegovo efikasno korišćenje u svim fazama borbe. Njihov je zadatak da u borbi čvrsto upravljaju vatrom cele jedinice. Iz njihovih tehničkih znanja i sposobnosti neposredno izvire i njihova taktička veština.

Više starešine moraju imati još šira tehnička znanja zato što rukovode i komanduju jedinicama koje raspolažu raznovrsnijom i moćnijom ratnom tehnikom. Pored toga, za savremene borbene uslove je karakteristično da će više komande neposredno organizovati i izvoditi vatrene udare operativnog značaja, što takođe zahteva visoka tehnička znanja oficira tih komandi. Isto tako, oficiri u višim komandama imaju zadatak da prate i cene vrednost postojećeg oružja i opreme, da uočavaju potrebu za novim oružjem i da postavljaju operativno-taktičke zahteve za izradu novih (savršenijih) borbenih sredstava — što nije moguće bez solidnijih i širih tehničkih znanja.

Svi navedeni faktori i razlozi sigurno ukazuju da pitanje tehničkog obrazovanja izbija u prvi plan priprema starešinskog kadra za eventualni rat.

U rešavanju ovog zadatka naročito značajnu ulogu imaju niže vojne škole (osnovno vojno školovanje). Za razliku od nedavne prošlosti, kada je uža vojnostručna problematika bila predominantna u programima osnovnog vojnog školovanja, savremeni tehnički razvitak nameće potrebu i zahteva da se opštem obrazovanju budućih starešina posveti isto toliko pažnje koliko i njihovoj vojnoj specijalnosti. U okviru opšteg obrazovanja vidno mesto pripada danas tehničkom obrazovanju. Jer, niže vojne škole treba da daju osnovu i glavni pečat tehničkoj kulturi starešina. Da bi one mogle da odgovore tom delu svoje namene, tj. da bi se u njima stvorila mogućnost za dalje sticanje dubljih i solidnijih znanja i veština iz oblasti savremene ratne tehnike, nužno je da se u programima osnovnog vojnog školovanja što više mesta da izučavanju egzaktnih nauka i tehnike. Poznato je, da se u osnovama savremenog tehničkog progressa nalaze rezultati i uspesi matematike, fizike i hemije. One su prisutne i duboko ukorenjene i u ostvarenjima i upotrebi savremenog naoružanja i opreme. Zbog toga znanja starešina iz matematike, fizike i hemije imaju presudan značaj za sticanje tehničkog obrazovanja, odnosno za temeljitije razumevanje principa rada i funkcio-

nisanja pojedinih elemenata borbenog sistema ili oružja. Uporedo sa tim neophodno je da se u ovim školama izučava što šire i intenzivnije elektro i radio-tehnika, a posebno elektronika koja ima sve značajniju ulogu u svim delovima oružanih snaga. Odnoseći se tako prema teorijskim znanjima iz nauke i tehnike, uz sistematski praktičan rad slušalaca na borbenim sredstvima, niže vojne škole su u stanju da mladim starešinama daju onakvo tehničko obrazovanje i tehničke navike kakve savremeni razvitak traži. Starešina, tehnički tako obrazovan, kretaće se u toj oblasti sigurno i rado kroz celu svoju vojničku karijeru. Tehniku i tehničke probleme osećaće kao nerazdvojni deo svog poziva i posla. Tehnička znanja i tehnička kultura omogućiće mu da solidno ovlada raspoloživim borbenim sredstvima, da uspešno prati razvoj ratne tehnike u svetu i da upotrebu vlastite jedinice celishodno zasniva na borbenim mogućnostima sopstvenog i protivničkog naoružanja i opreme.

Više vojne škole imaju takođe značajnu ulogu i obavezu u rešavanju ovog krupnog zadatka. Prvo, zbog toga što uopšte nisu u stanju da pravilno izgrađuju i osposobljavaju visokokvalifikovane vojne rukovodioce ako se celim licem (i programom i metodom) ne okrenu izučavanju onih novih pojava i problema oružane borbe koje prouzrokuje i nameće nova ratna tehnika. Drugo, zato što se stav i odnos viših vojnih škola prema tehnici direktno odražava na generacije slušalaca, a time i na trupu.

Očigledno je da se danas ne može uspešno izučavati ni jedan vid i vrsta borbenih dejstava bez solidnog poznavanja konkretnih mogućnosti borbene tehnike koja sve više presudno utiče na forme i metode oružane borbe. U uslovima velike dinamičnosti i žestine borbe moguće je da se uspešno organizuju i izvode pojedine operativne i taktičke radnje samo pod uslovom da se dobro poznaju mogućnosti i način upotrebe ABH oružja, raketa, elektronike i ostalih novih borbenih sredstava. Isto tako, za organizaciju i izvođenje partizanskih dejstava sve je presudnije u kojoj meri starešine poznaju ABH oružje, infracrvenu tehniku, helikoptere i ostala borbena sredstva koja će neprijatelj upotrebljavati protiv partizanskih jedinica.

Pitanje tehničkog obrazovanja starešina od izvanrednog je značaja i za celokupni rad i obuku jedinica. Održavanje visokog stepena ispravnosti tehnike je bitan element njihove borbene gotovosti. Osposobljavanje jedinica da mogu efikasno upotrebiti raspoloživa sredstva je glavni deo sadržaja njihove obuke.

U vreme između dva uzastopna školovanja starešina, u jedinice neprekidno pristiže nova, savremenija i komplikovanija ratna tehnika kojom treba brzo i potpuno ovladati. Isto tako, za to vreme se brzo menjaju i borbena sredstva protivnika. Pored toga, što je isto toliko značajno, vrednost tehnike i tehničkih znanja nužno je u jedinicama proveravati u uslovima koji su maksimalno moguće približni ratnim. A kroz obuku u takvim uslovima iskrsava čitav niz praktičnih tehničkih i taktičkih problema za čija rešenja su neophodna sigurna tehnička znanja i veština da se ona prilagode brzini dejstva i raznovrsnim teškoćama na »bojištu«. U obuci jedinica, starešine se takođe susreću sa velikim bro-

jem novih borbenih sredstava drugih rodova i vidova sa kojima treba da organizuju uspešno sadejstvo, i to u uslovima koji su mnogo složeniji od onih u drugom svetskom ratu. Složeniji su zato što treba uskladiti dejstva većeg broja borbenih sredstava kvalitetnijih mogućnosti, s jedne, i što je pri velikoj dinamičnosti dejstava vreme za organizaciju sadejstva mnogo kraće, s druge strane.

Svi ti faktori i razlozi postavljaju u prvi plan pitanje sadržaja, oblika i metoda rada na tehničkom usavršavanju starešina u jedinicama. Očigledno je da raniji način rada — kada je u jedinicama bilo manje tehnike i kada je ona bila manje složena — ne može da zadovolji nove potrebe. Danas je neophodno da se za izučavanje tehnike dade više vremena i da se pronađu najcelishodniji oblici tehničkog usavršavanja starešina. Pored uobičajenih nastavnih formi, naša i strana iskustva pokazuju da za jedinice sve veći značaj dobijaju kratki kursevi i tehničko-taktički zborovi. Na kratkim kursevima može se najbrže i najefikasnije izučiti nova ratna tehnika. Na tehničko-taktičkim zborovima od nekoliko dana — uz solidnu prethodnu pripremu svih učesnika — mogu se uspešno prikazati bitne karakteristike i borbene mogućnosti celokupne tehnike viših združenih jedinica, odnosno drugih vidova.

Imajući u vidu sve brži razvoj nauke i tehnike, realno je očekivati da će se ratna tehnika i dalje neodoljivo razvijati. Zbog toga rešavanje problema tehničkog obrazovanja postaje, i sve više će biti, prvorazredni zadatak daljnje izgradnje armije. Zadatak je sam po sebi kompleksan i obiman, u pravom smislu reči opštarmijski. Za njegovo celovito i efikasno rešavanje neophodno je temeljito preispitivanje dosadašnjih pogleda i stavova, kao i sinhronizovano dejstvo škola i trupe — uz pronalaženje pogodnijih načina i oblika za tehničko obrazovanje. Zadatak je toliko složen da zahteva celovita rešenja. Pod tim se u prvom redu podrazumeva rešavanje sledećih krupnijih pitanja: određivanje smernica za vrstu specijalizacije kadrova u armiji, utvrđivanje sadržaja i obima tehničkih znanja starešina prema njihovim funkcijama, sistematizacija i podela gradiva po stepenu školovanja i za trupu, način dopunskog tehničkog usavršavanja onog dela kadra koji ima veće »praznine« u tehničkim znanjima, određivanje smernica agitaciono-propagandne delatnosti u cilju maksimalnog angažovanja starešina, programiranje i organizovanje izdavanja tehničke literature.

Obimnost i složenost tehničkog obrazovanja sve više akcentiraju ulogu i značaj tehničke literature u armiji. Bez nje starešine nisu u stanju da brzo ovladaju postojećom tehnikom, niti da uspešno prate njen razvitak u svetu. Međutim, danas se toliko mnogo i na raznim mestima piše o tehnici i tehničkim problemima da starešine ne mogu da se upoznaju sa velikim delom te materije. Zbog toga se ukazuje potreba da se izrade i starešinama stave na upotrebu tehnički udžbenici, priručnici, zbirke članaka i teme koji bi bili i dovoljno stručni i popularni, tj. materijali koji bi na sažet i prikladan način obrađivali suštinu pitanja tehničkog obrazovanja. Iz svih tih razloga izdavanje tehničke literature predstavlja zadatak od izvanrednog značaja. Veliku potrebu u opštim i specijalnim tehničkim znanjima može da zadovolji samo snažna izdavačka delatnost, koja bi bila toliko centralizovana da obezbedi plansko

zadovoljenje najaktuelnijih potreba, a na drugoj strani da omogući samostalnost i aktivnost izdavačke delatnosti vidova i rodova.

Kvalitetne promene u društveno-ekonomskim uslovima i u razvoju ratne tehnike nedovoljnom snagom su izvršile snažan uticaj na fizionomiju i karakter borbenih dejstava. Nastupile su kvalitetne promene u celokupnoj ratnoj veštini. U vezi s tim, neminovno je nastupala i potreba da i sposobnosti starešina u pripremi, organizovanju i izvođenju borbenih dejstava budu u skladu sa savremenim zahtevima.

Jedna od najbitnijih novih karakteristika vođenja borbe ogleda se u tome što će se zbog povećane rastresitosti, brzine i dinamizma više i niže operativno-taktičke jedinice često nalaziti u situaciji da samostalno dejstvuju. Njihove će starešine veoma često morati da samostalno odlučuju o postizanju međuciljeva u okviru opšteg cilja koji je odredila i postavila pretpostavljena komanda i da samostalno reaguju na poteze i mere protivnika. Pored toga, za razliku od prošlog rata, nižim starešinama će se po pravilu prepuštati izbor načina izvršenja zadataka. Isto tako, karakter savremene borbe često neće dozvoljavati da se detaljno organizuje sadejstvo na višim komandnim stepenima, a u takvom slučaju otpada i mogućnost detaljnog centralizovanog planiranja. Umesto toga, niže komande i starešine bi u većoj meri nego ranije organizovale sadejstvo i planirale borbena dejstva.

Ove i ovakve potrebe savremene borbe ističu u prvi plan pitanje samostalnosti starešinskog kadra. Svakim danom je sve izvesnije da je samostalnost jedna od najvažnijih komponenata kompleksne ličnosti starešine. Zbog toga i ceo sistem obuke i vaspitanja treba da je usmeren na rešavanju tog značajnog problema.

Više vojne škole, koje po svojoj ulozi i nameni treba da pripremaju visokokvalifikovane kadrove za budući rat, imaju danas poseban i odgovoran zadatak u razvijanju samostalnosti starešina. Kad se govori i raspravlja o mogućnostima viših vojnih škola za izvršavanje tog zadatka, može se naići na gledišta koja taj problem posmatraju prvenstveno kao obavezu slušalaca da u nastavnom procesu rade što samostalnije i aktivnije. Mada je uloga slušalaca u tom pitanju dosta značajna, ona nije odlučujuća. Svestrane analize pokazale su da su nastavni program i metodika izvođenja nastave najvažniji činioci u formiranju samostalnosti slušalaca.

Nastavni program koji je isuviše okrenut ka izučavanju minulih ratova orijentiše i nastavnike i slušaocce na verbalno izučavanje fakata, normi i principa koje je savremeni vojnotehnički razvitak već prevazišao — što objektivno slabi interesovanje i volju pojedinaca za samostalan rad. Nasuprot tome, nastavno gradivo koje je usmereno na izučavanju novih uslova i karakteristika borbenih dejstava podstiče i jača nastojanja i rešenost slušalaca i nastavnika da samostalno i aktivno rade na razradi i obradi pitanja koja izviru iz takvog nastavnog programa. Pored toga, nastavni plan i program utiču na samostalnost i svojim obimom. Ukoliko je nastavno gradivo isuviše obimno i preopterećeno svaštarstvom i nepotrebnim detaljima, slušaocima se ne pruža mogućnost da ga studiozno izučavaju, već ih takav plan i program gone

na površnost i kolektivnost u radu. U takvim uslovima ne može se ozbiljnije računati na razvijanje sposobnosti slušalaca za samostalan rad, bez obzira što bi se to u »cilju školovanja« postavilo kao važan zadatak.

Veoma važno mesto u rešavanju ovog zadatka pripada i metodi nastave. Danas više nije u pitanju da se pronađu pojedini metodi za razvijanje samostalnosti slušalaca, već da se svi nastavni metodi objedine i usmere za postizanje tog cilja. Zbog toga se u višim vojnim školama većine zemalja zadnjih godina ozbiljno preispituje postojeća metodika s ciljem da se preorijentiše prema novim potrebama. Kad je reč o samostalnosti, teži se da se svedu na najnužniju meru tzv. kolektivne nastavne forme, a da se što više primenjuju one forme i metodi koje slušaoca stavljaju u uslove da je obavezan da samostalno radi. Tako, na primer, praksa sve ubedljivije pokazuje da grupna vežbanja nisu pogodna za razvijanje samostalnosti, mada su značajna za početno sticanje znanja i za razvijanje analitičnosti kod slušalaca. Umesto njih mnogo su efikasnije one forme i metodi koji od slušalaca zahtevaju solidnu individualnu pripremu i samostalan rad na času (kombinacija grupnog vežbanja sa malom ratnom igrom, školski pismeni radovi, dinamika, ratne igre i sl.). Takav način rada je mnogo složeniji od rešavanja taktičkih zadataka metodom grupnog vežbanja. On zahteva preorijentaciju u načinu komponovanja taktičkih zadataka, rešavanje tzv. kompleksnih zadataka kroz čitav niz kraćih zadataka i supozicija, mnogo obimniju pripremu nastavnika, kvalitetne pisane nastavne materijale itd.

I obuka u trupi ima izvanredan značaj u formiranju samostalnosti starešinskog kadra. Tim pre što se u trupi primenjuju više nego u školama najviši stepeni mirnodopske obuke — ratne igre, vežbe i manevri.

Sušтина razvijanja samostalnosti starešina kroz obuku u trupi sastoji se u tome da se oni na ratnim igrama i vežbama postavljaju u teže uslove. Očigledno je da će eventualni rat pred sve starešine postaviti mnogobrojne i veoma krupne teškoće. Ne videti ih i kroz obuku isuviše uprošćavati ili zanemarivati, značilo bi da obuka jedinice nije ispunjena sadržajem kojim se osposobljava ljudstvo za vođenje borbe u savremenim uslovima. Tada ni starešine ne bi imale mogućnosti da se osposobljavaju za samostalno rešavanje konkretnih moralno-psiholoških i vojnostručnih problema koje nameće atomski rat. Umesto toga nužno je da se pred svakog starešinu kroz obuku postavljaju sve novi i novi zadaci, koji bi uvek bili što približniji ratnim, i da se pažljivo meri i ceni koliko su odluke i postupci potčinjenih realni i originalni. Takav kurs i duh u obuci najviše doprinose razvijanju samostalnosti i sposobnosti starešina.

Odlučujući značaj za razvijanje samostalnosti starešinskog kadra ima i vaspitanje. Ono treba da razjasni svakom pojedincu smisao i značaj samostalnosti, izvore koji je podstiču i napajaju i puteve koji vode ka njenoj punoj realizaciji.

Sušтина ispoljavanja samostalnosti u borbi prvenstveno se ogleda u moralnoj snazi i spremnosti starešina da preuzmu punu odgovornost

za svoje odluke i akcije. Karakteristike savremene borbe naročito naglašavaju ovo svojstvo starešina. Situacija na bojištu u eventualnom atomskom ratu veoma bi se brzo i korenito menjala, veze između komandnih mesta često bi bile prekidane i nesigurne, a povoljne šanse u borbi se lako ne stvaraju. Čekati u takvim uslovima na odluke i uputstva pretpostavljenih značilo bi gubiti dragoceno vreme, prepustiti inicijativu protivniku i izložiti jedinicu uništenju. Takva pasivnost bila bi veoma opasna. Ona bi nanosila jedinici veću štetu nego pogrešno doneta odluka. Iz tih razloga u kompleksnoj ličnosti savremenog starešine sve je značajnija komponenta moralne čvrstine i spremnosti da se na osnovu vlastitog razmišljanja i odlučivanja prihvata rizik i odgovornost u rešavanju konkretnih borbenih zadataka.

Za ispoljavanje samostalnosti u borbi isto je toliko značajno da su starešine vaspitane u duhu pravilnog razumevanja odnosa niže jedinice prema višoj i svojih moralnih obaveza prema pretpostavljenom starešini. Ma koliko da je jedinica samostalna u borbi, ona deluje u okviru celine. Zato se i njena borbeno delatnost mora zasnivati na interesima celine. Otuda potreba da se kod starešina duboko ukoreni shvatanje i navika da se pri samostalnim odlukama i akcijama prva njihova misao i težnja usmerava na cilj koji ima viša jedinica (komanda), da mobilizuju celokupnu svoju fizičku, intelektualnu i moralnu snagu za ostvarenje zamisli pretpostavljenog.

Druga bitna karakteristika savremenih borbenih dejstava je dinamizam i brzina njihove pripreme i izvođenja. Ogromno povećanje vatrene moći i dometa oružja, kao i sve veća pokretljivost snaga na kopnu, moru i u vazduhu, povećali su tempo borbenih dejstava i mogućnost brzog prelaženja iz jednog vida borbenih dejstava u drugi. To će na bojištu neizbežno prouzrokovati brze i nagle promene operativno-taktičke situacije i češće izbijanje kriza u borbi. Zbog povećane pokretljivosti i dinamizma borbe, starešinama će najčešće ostajati malo vremena za njenu pripremu i organizovanje. S druge strane, sporost starešina u donošenju odluka imaće u atomskim uslovima katastrofalne posledice. Jednom rečju, rezultati borbe u savremenim uslovima u velikoj meri će zavisiti od sposobnosti starešina da brzo cene situaciju i da brzo donose pravilne odluke (predloge).

Borbena praksa više neće dozvoljavati, kao što je često rađeno u drugom svetskom ratu, da se u pripremama operacija i bojeva danima detaljno analizira obostrana situacija — po svim vidovima, rodovima i službama. Isto tako, zbog dinamičnosti i brzine izvođenja borbenih dejstava više nije moguće da se na svim nivoima komandovanja izdvoje posebno vreme za organizovanje sadejstva, niti se ima vremena za detaljno planiranje operacije. Zbog svega toga od savremenih starešina se zahtevaju drugi kvaliteti: da su obučeni i sposobni da brzo shvataju situaciju, da odmah uočavaju i izvlače najbitnije zaključke, da sažeto i pregledno podnose referate i predloge pretpostavljenom, da bez većeg dvoumljenja donose odluke za borbu, da brzo organizuju sadejstvo, da na kartama brzo i pregledno unose zamisao za dejstvo i sve druge elemente potrebne za rukovođenje operacijom (bojem), da naredjena izdaju brzo i umešno itd.

Osposobljavanje starešina da brzo (efikasno) pripremaju i izvode borbena dejstva toliko je danas značajno da mora biti u centru pažnje celokupne obuke, a posebno u višim vojnim školama. Pri tome valja imati u vidu da je rešavanje ovog pitanja veoma složeno. Prvo, zbog toga što su se borbena dejstva usložila u odnosu na poslednji rat i drugo, što u nama samima još žive znanja, iskustva i navike koji su formirani na bazi uslova i zahteva karakterističnih u prošlom ratu.

Iskustva iz rada viših vojnih škola pokazuju da je za osposobljavanje starešine za visoku operativnost u radu nužno da se celokupan način izvođenja nastave usmeri u tom pravcu. To se postiže prvenstveno time da se slušaocima u toku celog školovanja daju minimalni rokovi za rešavanje pojedinih taktičkih problema i nastavnih pitanja. (Slično rokovima u stvarnoj ratnoj situaciji, s tim što na početku školovanja moraju biti nešto duži zbog potrebne postupnosti u obučavanju.) Da bi se takav način rada uspešno realizovao neophodno je da se slušaocima omogući da se pre dobijanja zadatka koji će rešavati upoznaju sa operativno-taktičkom situacijom koja neposredno prethodi operativnom vremenu u kojem će se zadatak rešavati, sastavom i stanjem sopstvene jedinice, formacijom protivnika, operativno-taktičkim iskustvima iz prethodnih dejstava, informacijama pretpostavljene komande o širim protivničkim i sopstvenim namerama i sl. Tek tada je moguće da se izvodi nastava tako da se od slušalaca, posle prijema zadatka (naređenja), zahteva brza procena situacije, brzo donošenje odluke i izdavanje potrebnih naređenja. Pored ovoga, moguće je (i poželjno) da se neka nastavna pitanja iz zadatka daju slušaocima obrađena, da bi im se stvorile veće mogućnosti da sami brzo rešavaju čvrne taktičke probleme u zadatku. Isto tako, za sticanje navika za brzi rad veoma je značajno da su nastavnici rigorozni u zahtevima da slušaoci materiju izlažu najkonciznije i da su sami spremni da na taj način izlože svoje rešenje o svakom nastavnom pitanju.

Za postizanje brzine u rukovođenju borbenim dejstvima odlučujuće mesto pripada štapskoj kulturi oficira. Ona se danas sve više prilagođava i podređuje karakteru oružane borbe i tehničkim sredstvima za rukovođenje i komandovanje.

Prevaziđena su vremena kad su oficiri u srednjim i višim komandama trebalo detaljno da cene situaciju, da podnose dugačke referate, da pišu opširne zapovesti i priloge, i da prave »planske čaršave«. Umesto toga, savremeni uslovi rigorozno zahtevaju da su komande sposobne da za kratko vreme donose odluke i osnovne planove, kao i da kratkim naređenjima i uputstvima gipko reaguju na dinamičan razvoj situacije. Zbog toga se štapska kultura savremenog oficira prvenstveno meri sposobnošću da na kartu, skicu ili šemu reljefno unosi borbenu situaciju; da iz situacije vrlo brzo uoči bitne elemente; da sopstvene procene, predloge i zamisli zna brzo i vešto šematski i grafički predstaviti; da odluke i zapovesti izdaje po karti i šemi; da zapovesti pojednostavljuje i skraćuje izradom skica i šema; da za materijalno obezbeđenje i zbrinjavanje ume da koristi sredstva mehanografije i sl. Za razliku od poslednjeg rata, i od komandanata se danas zahteva da poseduju visoku štapsku kulturu. Jer, zbog velike brzine i dinamič-

nosti borbenih dejstava često će trebati da sami donose odluke, bez prethodnog saslušavanja referata i predloga organa svog štaba; da sami naprave određene proračune; da sami procene efekte dejstva atomskog oružja, itd.

Uslovi u kojima će se voditi savremena borba i razvoj tehničkih sredstava veze uticaće i na način izdavanja naređenja u procesu odvijanja borbenih dejstava. Veća rastresitost jedinica i povećana brzina dejstva onemogućavaju (otežavaju) ne samo višim već i nižim starešinama da usmena naređenja izdaju u ličnom kontaktu sa potčinjenim. Danas ne može biti uspešnog komandovanja u borbi ako se naređenja ne izdaju preko tehničkih sredstava veze — prvenstveno radiofonijom, koja je najpogodnija za komandovanje u pokretnoj borbi. U ovom slučaju nejasnoće se ne mogu otkloniti, kao kod neposrednog ličnog dodira, širim objašnjavanjem i češćim postavljanjem pitanja. Pored toga, treba imati u vidu da će se kontakti među starešinama održavati u uslovima psihičke prenapregnutosti — što će bez sumnje uticati na jasnoću misli i preciznost u govornom komuniciranju. Otuda potiče sve više izražena i naglašena potreba da ceo starešinski kadar sa velikom sigurnošću ovlada komandnim jezikom, da ovlada veštinom da svoju volju, predloge i zahteve izražava i prenosi sažeto, jasno i precizno. Bez toga bi se brzina u radu pretvorila u brzopletost i bila bi neefikasna.

General-potpukovnik
Milija STANIŠIĆ